

A rizstermesztés hazai helyzete

Nem vagyunk nagy rizsfogyasztó nemzet, az egy főre jutó éves rizsfogyasztásunk alig haladja a 4 kilogrammot. Pedig egészséges ételről van szó. Ráadásul az évi 40 ezer tonna rizs 75–80 százalékáa importból származik, ami jól mutatja, hogy a hazai termesztésnek volna hova fejlődnie. A 60 évvel ezelőtt még 50 ezer hektáron termesztett növénynek manapság alig 2500 hektár a vetésterülete, amivel a 3222 hektáros uniós kvótánkat sem használjuk ki. Veres Jánost, a Magyarországi Rizstermesztők és -Feldolgozók Országos Szövetségének elnökét kettős szerepkörben faggattuk. Ő ugyanis, mint a Nagykun 2000 Mezőgazdasági Zrt. elnök-igazgatója, az ország legnagyobb rizstermesztő cégét is irányítja.

Veres János a gödöllői agrár-egyetem elvégzése után, rizstermesztő agronómusként azonnal a mélyvízbe került, hiszen a Nagykun Mezőgazdasági Szövetkezethél kezdett dolgozni, 1975-ben. Akkor ott ezer hektáron termeltek rizst. E kultúra termesztése a mai napig az egyik fő, ha nem a meghatározó tevékenységnek számít a szövetkezetből azóta zrt.-vé alakult cégnél.

Csökcent a terület

A rizstermő terület az ötvenes évek közepén volt a legnagyobb az országban. Akkoriban több mint 50 ezer hektáron termesztették, főként Szolnok, Békés és Heves megyében.

Köztudott, hogy hazánk a rizstermesztési körzet északi részén fekszik: az átlagos hőösszeg nálunk 2800 °C fok, ami még éppen elegendő a növény fejlődéséhez. Fontos eleme a termesztésnek még a víz, illetve a talaj, aminél a víztartó képességet kell különösen figyelembe venni.

A hazai vetésterület 1990 után folyamatosan csökkent, az uniós csatlakozásig 2500-2800 hektárra zsugorodott a rizsföldek nagysága. Az EU-csatlakozáskor 3222 hektáros kvótát kaptunk, de sajnálatos, hogy ezt sem tudjuk kihasználni.

Sem az EU, sem Magyarország nem önellátó rizsből, elsősorban az ázsiai országokból érkezik, amit fogyasztunk. Az EU tagországai közül az olasz vetésterület a legnagyobb, meghaladja a 200 ezer hektárt, ezt követi a spanyol és a görög, majd a francia és portugál termesztés. Az újonnan csatlakozott országok közül Bulgária és Románia számít rizstermesztőnek. Összességében félmillió hektárra tehető az EU rizskultúrája. E téren is érvényesül a támogatásbeli megkülönböztetés: a 15-ök hektáronként 6–7,5 tonna/hektár hozamra kapják az SPS támogatást, a kelet-európai országok viszont csak ennek felére, vagyis 3 tonna/hektárra. Az elnök csak reményét fejezte ki, amikor megjegyezte: 2013 után eltűnik ez a különbség.

A magyar rizstermesztés csak marginális kérdés az unióban, de az már sajnálatosabb, hogy a hazai fogyasztói kosárban sincs meghatározó szerepe ennek a terméknek. A köztermesztésben lévő magyar rizsfajták maximálisan megfelelnek a mai elvárásoknak, ízükben és konyhatechnikai szempontból is kiválóak. Igazolja ezt az is, hogy az olasz és a német piac egyaránt elismeri kiváló minőségüket. Az viszont már szintisztán hazai belügy, hogy a termőterület csökkené-

sével, a kutatási tevékenység visszaszorulásával egyre problémásabb a magyar fajták fenntartása, minőségük megőrzése.

Nem véletlen, hogy a szövetség levelet írt e tárgyban Fazekas Sándor vidékfejlesztési miniszternek azt kérve, hogy a hazai kutatás hiányát mielőbb pótolják. Ezidáig a szarvasi székhelyű ÖKI, illetve később a HAKI berkeiben végeztek rizstermesztési kutatásokat. Jelenleg a DEAC Karcagi Kutatóintézetében folynak növénynevelési és talajművelési vizsgálatok, amihez sikeresen társulhatnak az e vidéken egyébként is honos vízinövényekkel kapcsolatos kutatások.

Egészséges, tápláló

A magyar fajták – egyelőre – állják a versenyt. A hosszú szemű rizsből fogy a legtöbb a magyar konyhákban, de ennél szélesebb a választék. A piacon kerek, közepes és a hosszú szemű rizs is kapható. Európa majd minden országában mások, ráadásul folyamatosan változnak a fogyasztási szokások. Ázsia példája mindenestre igazolja, hogy egészséges, tápláló élelmiszerről van szó: kevés más növénynek van a rizséhez fogható beltartalmi értéke, ugyanakkor változatosan elkészíthető. Ráadásul a melléktermékei is hasznosíthatók.

A szövetségnek huszonöt társaság, egyéni termelő, illetve feldolgozó a tagja, így nem nehéz közös nevezőre hozni az érdekképviseletét. A legfrissebb fejlemény a szervezet életében, hogy Czerván György államtitkárhoz fordultak a nemzeti kiegészítő támogatások meghatározása érdekében. Ugyanis ha a termesztők nem kapják meg a támogatást, rendkívül nehéz helyzetbe kerülhetnek. Elsősorban az igen magas termelési költsége miatt, ugyanis csak megfe-

lő hozam esetén nem fizetnek rá a termelők. Az idei tavaszi és nyári végi időjárás pedig a rizstermesztésnek sem kedvezett. A szövetség nem mond le a hazai termőterület növeléséről, annak ellenére sem, hogy az öntözőtelepek kialakítása költséges beruházás, és magasak az üzemeltetési, termelési ráfordítások is.

Magasak a költségek

A Nagykun 2000 Mezőgazdasági Zrt. 6 ezer hektárt bérel, ebből 1500 hektárt tettek rizstermesztésre alkalmassá. Az egy hektárra vetített termelési költség meghaladja a 300 ezer forintot, vagyis 4,5–5 tonna/hektár az hozam – illetve szükséges még a terület alapú uniós és hazai támogatás is – alatt a tevékenység ráfizetéses. A termelési költségek jelentős hányadát, 15–20 százalékát teszik ki náluk a „vízdíjak” – ellenben más uniós országokban zömmel ingyen kapják a termeléshez szükséges vizet a gazdák. Az érvényesíthető árat az uniós intervenció ár határoolja be, ez tonnánként 150 euró (az uniós csatlakozás előtt 300 euró volt ez az ár). Kisújszálláson egyébként a rizstermesztésre berendezett 1500 hektárt sajátos vetésváltásban használják: a kivont területet ugaroltatják, pihentetik, ez tovább növeli a termék önköltségét, mondta végezetül az elnök.

H. GY.